

۱۸

جمهوری اسلامی ایران

مرکز مدیریت حوزه علمی قم

رساله علمی سطح سه

راهکارهای ارتقاء فرهنگ مهدویت در

میان زنان

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین دکتر باباپور

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر دارابکلایی

محقق: حجت الاسلام رضا رستمی

سال تدوین: ۱۳۹۲

صلى الله عليه وسلم

تقدیم :

تقدیم به بهترین و برترین بانوی دو جهان حضرت زهرا سلام الله علیها
و فرزند دلیندشان مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف.
همچنین تقدیم به روح مرحوم پدر بزرگوار و مادر مهربانم آن دو
فرشته ای که از خواسته هایشان گذشتند، سختی ها را به جان خریدند
و خود را سپر بلای مشکلات و ناملايمات کردند تا من به جایگاهی
که اکنون در آن ایستاده ام برسم.
تقدیم به همسر گرامیم و فرزند دلیندم معصومه.

سپاس :

با تقدیر و تشکر از زحمات اساتیدی که در تدوین این رساله مرا کمک کرده‌اند. از استاد مشاور خویش حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر باباپور و استاد راهنما حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر دارابکلایی تقدیر و تشکر ویژه نموده و همچنین از مسئولین مدارج علمی، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

در پایان از همسر گرامیم که صبورانه در دوران تحصیل و به ویژه دوران پژوهش با وجود فرزند خردسالمان مرا یاری نمودند، کمال تشکر را دارم.

چکیده

با توجه به اینکه نیمی از جامعه را بانوان تشکیل می دهند لازم است در هر حوزه ای به صورت مستقل به مسائل و مباحث مطرح در این حوزه پرداخت. یکی از حوزه های بسیار مهم برای ما مسلمانها حوزه ی مهدویت است که در زمینه های مختلف می تواند مورد کنکاش قرار گیرد. یکی از مباحث مهم در مباحث مهدویت، تقویت فرهنگ مهدویت در جامعه است.

در این تحقیق به راهکارهای تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان پرداخته شده است. این تحقیق در ابتدا مباحث مقدماتی و چارچوب تحقیق را بیانگر است. در ادامه فصل اول با عنوان مفاهیم و کلیات عناوینی همچون مهدویت، فرهنگ، تبلیغ و ترویج و ... را مفهوم شناسی و کلیاتی از آنها را عهده دار است. در فصل دوم مطالبی در خصوص تفاوت زن و مرد و مباحثی همچون ویژگیهای زنان و ... آورده شده است تا بعد از بیان وضعیت موجود زنان بتوان در فصول بعدی راهکارهایی را ارائه نمود.

با توجه به اینکه متخصصان علوم جامعه شناسی و ارتباطات قائل به این هستند که برای تقویت هر فرهنگی در جامعه دو راه تبلیغ و آموزش وجود دارد لذا دو فصل دیگر را با همین عناوین ذکر نمودیم.

در فصل سوم این تحقیق راهکار های تبلیغی همچون تربیت مبلغه در حوزه مباحث مهدویت، وظایف رسانه به عنوان یک ارگان تبلیغی و ... پرداخته شده است و در فصل آخر نیز به راهکارهایی همچون نظام مند سازی آموزش و پرورش بانوان با مباحث مهدوی و ... پرداخته شده است

فهرست مطالب

۸	چکیده
۹	مقدمه
۱۰	بیان مسأله و تعیین فلمرو آن
۱۰	سؤالات تحقیق
۱۱	فرضیه تحقیق
۱۱	اهداف و فوائد تحقیق
۱۱	پیشینه تحقیق
۱۱	کاربرد نتایج تحقیق
۱۲	ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق
۱۳	فصل اول
۱۳	مفاهیم و کلیات
۱۴	مفهوم شناسی واژگان کلیدی
۱۴	۱- فرهنگ
۱۶	استراتژی فرهنگی
۱۶	ابعاد توسعه فرهنگی
۱۶	الف- سوادآموزی
۱۷	ب- خودباوری
۱۹	۲- مهدویت
۱۹	الف. اصالت مهدویت از جهت ابتدای آن بر آیات قرآن کریم
۲۶	ب. اصالت مهدویت از جهت ابتناء بر احادیث معتبر و متواتر
۲۸	ج. اصالت مهدویت از جهت اتفاق مسلمانان و اجماع شیعه و اهل سنت
۲۹	فصل دوم
۲۹	تفاوت زن و مرد و مباحث نظری تحقیق
۳۰	نگاه اسلام به تفاوت‌های زن و مرد
۳۱	توصیف تفاوت‌ها
۳۱	۱- تفاوت زن و مرد در نظام تکوین
۳۱	الف: تفاوت‌های بیولوژی زن و مرد
۳۳	ب: تفاوت‌های روانی زن و مرد
۳۳	ج: تفاوت در هوش و استعداد
۳۵	۲- تفاوت زن و مرد در نظام تشریح
۳۶	پذیرش یا انکار تفاوت‌ها؟
۳۶	رویکرد فمینیستی به تفاوت زن و مرد
۳۹	نظریه اسلام در خصوص تفاوت زن و مرد
۴۷	اسبب پذیری زنان به جهت احساسی بودن
۴۸	سطح اول، معاشرت خوشایند

۴۸	سطح دوم، دوستی سطحی:
۴۹	سطح سوم، دوستی عمیق:
۴۹	سطح چهارم، رابطه عاشقانه:
۵۰	سطح پنجم، ازدواج یا زندگی مشترک:
۵۲	وظایف خاص زنان در حوزه مباحث مهدویت در شرایط کنونی چیست؟
۵۶	فصل سوم
۵۶	راهکارهای تبلیغی ارتقاء فرهنگ مهدوی در میان زنان:
۵۷	۱- تربیت مبلغه در راستای ترویج مباحث مهدوی:
۵۷	تربیت مبلغان تخصصی مهدویت:
۵۹	هویت روحانیت:
۵۹	مبلغان مهدوی اطلاعات مردم را عمیق تر کنند:
۶۱	پناهگاه مردم در آخرالزمان:
۶۱	۲- برنامه‌سازی در موضوع مهدویت از طرف نهادهای فرهنگی:
۶۲	نهادینه‌سازی مهدوی باوری و ارتقای معرفت و ایمان روشن‌بینانه به مهدویت:
۶۴	۳- شبهه‌زدایی از اندیشه‌ها در زمینه مهدوی:
۶۵	۴- طرح مطالب درست و متقن در تبلیغ مهدوی:
۶۶	۵- استفاده نکردن از متن‌های بی‌محتوا یا کم‌محتوا در تبلیغ:
۶۷	۶- نوآوری در قالب و محتوا:
۶۷	۷- ترسیم تصویری زیبا از قیام جهانی امام عصر (عج):
۶۸	۸- ارتقاء مهدویت با تبلیغ انقلاب اسلامی:
۷۴	راهکارهای عملیاتی کردن مباحث نظری:
۷۶	فصل چهارم
۷۶	راهکارهای آموزشی ارتقاء فرهنگ مهدویت در میان زنان:
۷۷	۱- رسالت نظام آموزشی در ورود به عرصه فرهنگ‌افزایی با تأسیس حداقل سه سخت‌افزار فرهنگ‌ساز:
۷۸	۲- آموزش قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای فرهنگی مهدویت در سطح جامعه برای بانوان:
۷۹	قوت‌ها:
۷۹	ضعف‌ها:
۸۰	فرصت‌ها:
۸۱	تهدیدها:
۸۱	۳- آموزش و پرورش مهدوی برای همه از جمله بانوان:
۸۷	۴- برخورد علمی و نفی قیام‌های پیش از ظهور:
۱۱۸	نتیجه‌گیری:
۱۲۰	فهرست منابع:

مقدمه

در اندیشه سیاسی شیعه، از آنجا که آموزه امامت، محور و اساس است؛ مباحث سیاسی مهدویت نیز دارای جایگاه و اهمیت فوق‌العاده‌ای است، چرا که با محقق شدن حکومت جهانی مهدوی، ظلم و ستم از میان رخت برکنده و مدینه فاضله اسلامی، تحقق می‌یابد. در واقع، اندیشه مهدویت و موعودگرایی در اسلام از چنان جایگاه والایی برخوردار است که پیامبر اعظم (ص) و ائمه اطهار - علیهم السلام بارها بر آن تأکید کرده و مردم را به آن امید داده‌اند. از ویژگی‌های بارز مهدویت این است که می‌توان آن را از دیدهای گوناگون مورد بحث و بررسی قرار داد. در حقیقت، مهدویت از یک نگاه، تنها یک باور اسلامی به شمار می‌رود، اما از منظری کلان، آموزه‌ای فراگیر بوده و حتی در مکاتب بشری نیز گونه‌ای از تحقق جامعه آرمانی در آینده است.

از ویژگی‌های اساسی مهدویت، می‌توان به این نکات اشاره نمود که در واقع، مهدویت دارای بعدی جهانی است، چرا که مهدویت به گروه و سرزمین یا نژاد خاصی تعلق خاطر ندارد، بلکه تدبیری الهی برای همه انسان‌ها و دارای گستره جهانی است. همچنین انتظار برای ظهور منجی، انتظار تحقق غایت بشری است که به تدبیر الهی بر جهان، حاکم خواهد گشت. از دیگر ویژگی‌های جامعه اسلامی عصر مهدوی، تأکید بر فضیلت و سعادت است؛ در حالی که عصر جدید، صرفاً بر آزادی انسان مبتنی است. برای رسیدن به غایت اصلی جامعه مهدوی که همان زمینه‌سازی برای سعادت، فضیلت و تکامل انسان‌هاست - عدل و داد، یکی از زمینه‌های لازم برای تحقق چنین آرمان مهمی به شمار می‌رود.

با توجه به جهانی بودن این موضوع لازم است فرهنگ مهدوی در میان همه اقشار نهادینه و تقویت گردد. در این بین بانوان که نیمی از پیکره‌ی جامعه را تشکیل می‌دهند از این قاعده مستثنا نیستند و بایستی فرهنگ مهدوی در بین آنها تقویت شود. ما در این تحقیق ضمن پرداختن به مفاهیم کلی از مهدویت به راهکارهای تقویت فرهنگ مهدوی در بین بانوان خواهیم پرداخت.

بیان مسأله و تعیین قلمرو آن

زنان و بانوان از ارکان اساسی جوامع بشری اند و عالی ترین نقش سازنده را با عناوین همسر و مادر در دوائر زیستی انسانی دارا می باشند و بنابراین اگر بانوان در جامعه ای فرهنگی را بپذیرند، آن جامعه به آن فرهنگ تعلق خواهد گرفت. از این رو، بی جهت نیست که دین جاودانی اسلام که دربردارنده تمامی نیازهای بشر مترقی تا پایان قرون تکاملی انسان است اهمیت زیادی به این قشر بزرگ و مهم جامعه داده است. از طرفی باور مهدویت به عنوان یکی از ارزش های دینی، جایگاه عظیمی در فرهنگ اسلامی جامعه دارد، لذا پژوهش حاضر برآن است که چگونه و از طریق چه راه هایی می توان فرهنگ مهدویت را در میان زنان گسترش داد؟ راه کارهای مطرح در این باره می تواند اعم از راهبردهای فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی و سیاسی باشد، اما به علت محدودیت های رساله حاضر، صرفاً به بررسی مواردی از راه کارهای فرهنگی اجتماعی در راستای عوامل معرفتی و رفتاری اکتفا می شود. نگارنده در این رساله راه کارهایی از جمله بصیرت افزایی، تحصیل آمادگی، شفاف سازی وظایف زنان در عصر غیبت و غیر آن که باعث تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان می شود را مورد کنکاش و بررسی قرار خواهد داد

سؤالات تحقیق :

الف) سؤال اصلی: راههای ارتقاء و تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان چیست؟

ب) سؤالهای فرعی:

سؤالات فرعی که در این تحقیق به یافتن جواب برای آن خواهیم بود عبارتند از:

- ۱- وظایف خاص زنان در حوزه مباحث مهدویت در شرایط کنونی چیست؟
- ۲- راهکارهای آموزشی ارتقاء و تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان چیست؟
- ۳- راهکارهای تبلیغی ارتقاء و تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان چیست؟

فرضیه تحقیق:

به نظر می‌رسد با توجه به وضعیت موجود زنان در عصر کنونی، ارتقاء فرهنگ مهدوی در میان بانوان از دو راه آموزش و تبلیغ امکان پذیر می‌باشد.

اهداف و فوائد تحقیق:

هدف علمی از نگارش این رساله، اثبات راه کارهای تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان است؛ و البته این هدف، هدف غایی نیست بلکه هدف نهایی از انتخاب این موضوع، ضمن شناخت راه کارها و معرفی آنها، ارائه و به کارگیری آن در جامعه است. باشد که فرهنگ مهدویت در جامعه بطور مطلوب نهادینه شود و همه، این فرهنگ را سرلوحه‌ی کارهای خود قرار دهند.

پیشینه تحقیق:

در خصوص مهدویت، کتب و رسالاتی به رشته تحریر در آمده است که از جمله می‌توان به «مهدویت و انتظار در اندیشه شهید مطهری»، «امام مهدی، موجود موعود»، «اندیشه منجی موعود»، «مصلح جهانی» یا کتاب های دیگر در این باره اشاره کرد. لکن نگارنده در رساله حاضر، به دنبال موضوع مهدویت به طور کلی و عام نیست، بلکه راه کارهای تقویت فرهنگ مهدویت در میان زنان را مورد بررسی قرار خواهد داد و میتواند ادعا نماید که هیچ تحقیق و کتاب مجزایی با این موضوع به تألیف نرسیده است.

کاربرد نتایج تحقیق:

موسسات و مراکز فرهنگی نظیر آموزش و پرورش، مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، موسسه مطالعات و تحقیقات زنان و مراکز

تخصصی مهدویت و صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق:

انتخاب این موضوع از جهات متعددی ضرورت دارد، از آن جمله این که وجود فرهنگ مهدویت لازمه فرهنگ و جامعه اسلامی است. اما امروزه به دلیل نفوذ فرهنگ بیگانه و جنگ نرم، شاهد کمرنگ شدن این ارزش در میان خانواده ها و جامعه هستیم؛ لذا برای ترویج و گسترش این باور باید به سراغ قشری برویم که نهاد خانواده و سپس اجتماع توسط آنها استحکام می یابد، و آن گروه افرادی نیستند جز زنان جامعه؛ نقش زن از حیاتی ترین و اصیل ترین نقش ها در سلامت و امنیت جامعه است و از طرفی زن به عنوان نیمی از پیکره اجتماع و نقش تعیین کننده اش در بقاء و گسترش نسل انسانی و پرورش و تربیت فرزندان و مانند آن، همیشه مورد توجه اندیشمندان بوده است. بنابراین اگر بتوان نیمی از فرهنگ جامعه را مهدوی کنیم، این امید هست که تمام جامعه را پوشش دهیم. و اگر این امر به نحو مطلوب در جامعه اتفاق بیفتد، امنیت و سلامت در جمهوری اسلامی سهل الوصول خواهد بود و این جزء آرمان هاست که همه رنگ و بوی فرهنگ مهدویت را به خود گرفته باشند.